

παιτεί νάν τήν ἀλλάξει. Τί κι' ἄ δέν ἤξεραν οἱ παλιοὶ τήν κανέλλα; Μήτε καὶ τὰ τραβάγια δέν ἤξεραν, κι' ὡς τόσο τὰ ἐλλήνισαμε ἡμεῖς σὲ ἱπποσιδηροδρόμους, καὶ μάλιστα πολὺ πρόχειρα, ὅπως εἶναι φυσικὸ νὰ περιμένεις ἀπὸ ἔθνος πού ἐφτύχης νὰ βγάλει: Βραχεῖς καὶ Χασσηδάκεις (ρίζα χάσκω) καὶ Ἀγγοῦριους. Λοιπὸν πρέπει ὁ κ. Κανελλίδης νὰ προχωρήσει μὲ τήν ἴδια ἀναλογία νὰ πεῖ, ἡ κανέλλα εἶναι μυρουδάτο φυτὸ τῆς Κελάνης πού φλοῦδα του κοπανιστὴ μπαίνει στὰ γαλατομπούρεκα. Ἔτσι, Κύριοι, ὁ πατριωτισμὸς κι' ἡ ἀναλογία πρὸς τὸν ἱπποσιδηροδρόμον ἀπαιτεῖ, ἐγὼ ὁ Κανελλίδης νὰ γράφουμαι Τριπτοφλοιοκελανευδιστατοφυτογαλακτοπλακουντίδης.

ΣΥΝΕΙΘΙΣΜΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΚΑΤΙ...

Καὶ σὸ λαρό Σου μέτωπο
καὶ σὸ μορφὸ Σου μάτι
ἀργομινιέται κάτω:
χαρὲς καὶ συλλοή.—

Σὰν ἦσμιος καὶ σὰν ὄνειρο
στοῦ πόθου τὸ κρεβάτι
καὶ μοῦ θυμίζει κάτω,
πάγᾳπῃσά πολύ...

Μονάχα, πῶς σὸ μέτωπο
καὶ σὸ λαρό Σου μάτι
αὐτὸ πάργομινιέται
εἰν' ἀφρασιό, καὶ Σὺ

Εἶσ' Ἀφρασιό ὄνειρο
καὶ ξέμακρο Παλάτι
καὶ μοῦ θυμάεις κάτω
πού πάντα θὰ ποῖν'!

ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΤΖΗ

Γιάννινα, Σεπτέμβριος τοῦ 1905

ΧΑΡΑΧΤΗΡΕΣ

ΠΟΛΥΛΟΓΙΑ

Ἡ πολυλογία, ἂν ἤθελε κανεὶς νὰ τὴν προσδιορίσῃ, μπορεῖ νὰ πῇ πῶς εἶναι ἀμολυσία τῆς γλώσσας· κι' ὁ πολυλογᾶς σὰν κατὶ τέτοιο· δηλαδή, εἶναι ἱκανὸς σ' ὅποιον τόνε συναπαντήσῃ καὶ τοῦ μιλήσῃ γιὰ ὅ,τι δὴποτε νὰ τοῦ εἴπῃ, ὅτι δὲ λείπει τίποτα καὶ ὅτι ἀφτὸς τὰ ξέρει ὅλα καὶ θὰ τὰ μάθῃ καὶ κεῖνος, ἂν τὸν ἀκούῃ. Κι' ἀνίσως στὸ ἀναμεταξὺ θελήσῃ ὁ ἄλλος νὰ τοῦ ἀποκριθῇ, δέν τῷχει τίποτα νὰ τοῦ εἴπῃ: «Ἐσὺ νὰ μὴ λησμονήσῃς ἐκεῖνο πού ἔχεις σκοπὸ νὰ μοῦ λές», καὶ «Καλὰ πού μοῦ τὸ θυμήσῃς», καὶ «Ἐχει κάποιον διάφορον καὶ τὸ νὰ λές πολλά», καὶ «Ἀφτὸ πού δὲ σοῦ εἶπα», καὶ «Γλήγορα βέβαια μπήκες στὸ νόημα», καὶ «Ἀπὸ πολλὴν ὥρα σὲ παραφύλαγα ἂν θὰ συμφωνήσῃς μ' ἐμένα» καὶ μὲ τέτοια ἄλλα νὰ χρίζῃ, ὡς πού νὰ μὴ πάρῃ μήτε ἀνάστα κείνος πού τοῦ μιλάει. Κι' ὅταν πιά πιπιλίσῃ τὸ μυαλὸ καθενὸς χωριστὰ, εἶναι ἱκανὸς νὰ πάῃ ἐκεῖ πού εἶναι πολλοὶ μαζεμένοι καὶ νὰ τοὺς κάνη νὰ φύγουν κι' ἄς τυζητούσανε στὸ ἀναμεταξὺ γιὰ δουλιὰ τους, καὶ μπαίνοντας στὰ σκολιὰ καὶ στὰ γυμναστήρια νὰ μὴν ἀρίνη τὰ παιδιὰ νὰ κάνουνε μάθημα, λέγοντας στοὺς δασκάλους καὶ στοὺς γυμναστὰς ὅ,τι προφτάσῃ. Εἶναι ἱκανὸς ὅσους λέν ὅτι

θὰ φύγουν, νὰ τοὺς συντροφέψῃ καὶ νὰ τοὺς πᾶῃ ἴσαμε τὸ σπῆτι τους· καὶ νὰ δῖνη πληροφορίες σ' ὅσους ρωτᾶνε πότε θάρχισῃ ἡ βουλή καὶ συνάμα νὰ δηγηθῇ τὴ λογοτριβὴ πού γίνηκε στὸν καιρὸ τοῦ ρήτορα Ἀριστοφῶντα καὶ τὸν πόλεμον, τῶν Λακεδαιμόνιων στὸν καιρὸ τοῦ Λύσαντρον, καὶ μὲ ποιά πετυχιὰ ἔβγαλε κι' ἀφτὸς λόγους μπροστὰ στὸ λαό, κ' ἐνῶ δηγιέται νὰ χώνῃ στὴ μέση τῆς κουβέντας κατηγορίες γιὰ τὸ λαό, ὡς πού ὅσοι τὸν ἀκούν ἢ νὰ τοῦ κλείσουν τὸ στόμα ἢ νὰ νυστάξουν ἢ νὰ φέβγουνε στὸ ἀναμεταξὺ ἀφίνοντας τονε μονάχον. Εἶναι ἱκανὸς νὰ μὴ σ' ἀρίνη νάχῃς γνώμη κι' ὅταν δικάζετε μαζί καὶ νὰ μὴν ἰδῆς, ἂν εἴστε μαζί στὸ θέατρο, καὶ νὰ μὴ φῆς ἂν βρεθῆτε στὸ ἴδιο τραπέζι, λέγοντας, ὅτι εἶναι δύσκολον στὸν πολυλογᾶ νὰ σωπαίνῃ κι' ὅτι δέν μπορεῖ νὰ πάψῃ κι' ἂν ἀκόμα φανῇ πὸ φλύαρος κι' ἀπὸ τὸ χελιδόνι. Εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ βαστάξῃ κι' ἂν κοροιδιέβεται κι' ἀπὸ τὰ παιδιὰ του ἀκόμη, ὅταν ἐνῶ αὐτὸς θέλῃ πιά νὰ κοιμηθῇ, τὸν προστάζουνε νὰ τὰ νανουρίζῃ λέγοντάς του: «Λέγε μας τίποτα, μπαμπᾶ, γιὰ νὰ μᾶς πάρῃ ὁ ὕπνος.»

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ

ΠΑΝΤΑ Η ΙΔΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀγαπητέ μου «Νουμᾶ»,

Ἀφτὰ πού σοῦ στέλνω σήμερα, σὲ κινέταν ἄλλο σκοπὸ δέν ἀποβλέπουν, παρὰ στὸ νὰ δείξουνε γιὰ μυριστὴ φορὰ σὲ τί χάλια βρισκόμαστε, χάρη στὸ βρώμικο φοφῆμι: τὴν καθαρέβουσα.

—Συνειθισμένη ἱστορία, θὰ μοῦ πεῖς ἴσως· καὶ γι' ἀφτὸ δὲ θὰ παραξενεφτῶ διόλου, ἂν τὴν πετάξῃς ὀλίγη στὸ καλάθι σου· μὰ πρὶν τὸ κάνεις ἀφτὸ, διάβασέ τήνε σὺ τούλάχιστον, γιὰ νὰ καμαρώσεις, σὰν κ' ἐμένα, τὴν «πτωχαλαζονεία», τὴν ψωροπερηφάνειά μας.

Κάμποσος καιρὸς εἶναι τώρα πού ὁ δεσπότης τοῦ νησιοῦ μας γύριζε στὰ χωριά τῆς ἐπαρχίας του κἀνοντας τὴν ταχτική του περιοδεία, καθὼς πού κάθε δυὸ χρόνια συνειθίζει νὰ τὸ κάνει ἀφτὸ, γιὰ νὰ διεῖ κι' ἀπὸ κοντὰ τὸ πνευματικὸ του κοπάδι, νὰ τὸ συμβουλέψῃ στὸ καλὸ, νὰ τὸ διαφεντέψῃ γιὰ νὰ στέκεται πιστὸ καὶ στέριον στὴ θρησκεία τῶν πατέρων μας, ἢ γιὰ νὰ σιάξῃ τις διάφορες ὑπόθεσες καθεμῆς κοινότητος, βλέποντας τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐκκλησιῶν, διορίζοντας καινούργιους Ἐπιτρόπους σὲ δάφτες ἢ Ἐφόρους στὰ Σκολιὰ μας, συβιάζοντας ἀντρόγυνα κακιομένα καὶ λογιῶν τῶ λογιῶν ὑπόθεσες.

Μιὰ Κυριακὴ ἔτυχε νὰ βρεθῶ κι' ὁ ὑποφαινόμενος στὴν ἐκκλησιὰ ἐνὸς μεγάλου χωριοῦ, πού γινότανε δεσποτικὴ λειτουργία, ἴσια-ἴσια πάνω στὴν ὥρα πού θὰ μιλοῦσε ὁ δεσπότης. Στάθηκα ἴσα μὲ τὸ τέλος τοῦ λόγου του. Δὲ θὰ σοῦ ἀραδιάσω τώρα ἕνα ἕνα τί εἶπε καὶ τί δέν εἶπε. Σοῦ λέω μονάχα πῶς πῆρε θέμα τὴν περικοπή τοῦ Βαγγέλιου κείνης τῆς Κυριακῆς κι' ἀφοῦ τὴν ἐξήγησε ἔξωτερα γιὰ νὰ τὴν καταλάβει ὅλος ὁ κόσμος, ξάνοιξε κατόπι τὴν ἡμιλία του κι' ἄρχισε νὰ διαλαλεῖ τάψηλά διδάγματα τῶ θεϊκῶν λόγων καὶ νὰ ξεδιαλύνει τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἔχι τρομάζοντας τὸν κόσμο μὲ Κόλασες αἰώνιες ἢ τάζοντας του Παράδεισους καὶ λαγούς μὲ πετραχήλια, σὰν πού συνειθίζουνε δυστυχῶς οἱ περισσότεροι δεσποτάδες καὶ ἱεροκήρυκες μας, ἀλλὰ μὲ λόγια ἀπλά, πραχτικά καὶ διαφωτιστικά πού σοῦ φωτίζουνε καὶ ζεσταίνουνε τὴν καρδιά, σὲ παρηγοροῦνε, σὲ συνεπαίρουνε καὶ σ' ἀνεβάζουνε λι-

γάκι ψηλότερα ἀπὸ τὸ βούρκο τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ μὲ τέτοια στοργὴ μιλοῦσε στὰ ἐκκλησιασμά, μὲ τόση ψυχοπόνεση σὰ σπλαχνικὸς πατέρας τὸ συβούλεβε, πού ὅλος ὁ κόσμος, μικροὶ μεγάλοι, λῆς καὶ κρέμονταν ἀπὸ τὰ χεῖλια του καὶ καταπίνανε λαίμαργα τὰ λόγια του, σὰν τὴ διψασμένη καὶ ξεραμένη γῆς, πού καταπίνει καὶ ρουφᾷ μονομιᾶς τὸ δροσερὸ βροχόνερο, πού ἀπὸ καιρὸ καρτεροῦσε καὶ λαχταροῦσε· καὶ στὶς μικρὲς πάφες πού γινότανε ἀνάγνια, σὰν ἤθελε ὁ δεσπότης νὰ πάρῃ τὴν ἀνάστα του καὶ νὰ ξεκουράστῃ λιγάκι, γινότανε τέτοια σιγαλιά, πού μπόρειες νὰκούσεις καὶ τὸ φτερούγιασμα μύγας.

Κι' ὅλ' ἀφτὰ, γιὰτί ἂν τὸ νοιώσεις; Ρώτημα θέλει; Γιατί μίλησε στὴ γλῶσσα μας, φίλε μου, μάλιστα, στὴ ζωντανή μας γλῶσσα κι' ὄχι μὲ ρητορικὰ σκήματα καὶ μὲ λέξεις φουσκωμένες καὶ ξετρυπωμένες ἀπὸ τὸ ἡμηνικὸ λεξικὸ καὶ μὲ ἠθικὰς ἀναφηνήσεις κι' ἄλλα τέτια πού μᾶς σαλιζοῦνε κάθε φορὰ οἱ ἱεροκήρυκες μας ξεκουφαίνοντας τὸν κόσμο μὲ λέξεις, λέξεις, λέξεις καὶ μονάχα λέξεις. Κι' ἂν καμιά φορὰ ἔπαιρνε κανὰ ρητὸ ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ ἢ ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ Βαγγέλιου ἢ ἀπ' ἄλλου πουθενά, τὸρμηνέβε καὶ τὸ ξεδιάλυνε μὲ λόγια τόσο ἀπλά, πού κ' ἕνα μικρὸ παιδάκι, τόσο δά, μποροῦσε νὰ τὰ νοιώσει. Καὶ στὰ τελευταῖα σὰν ἔπαψε πιά τὴν ὁμιλία του ὁ καλὸς δεσπότης καὶ κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ δεσποτικὸ θρόνον μπήκε στ' Ἅγιο Βῆμα, σ' ὀλονῶν τὰ πρόσωπα ἔβλεπες ζουγραφισμένη τὴ χαρὰ γιὰ τὰ ὁμορφα λόγια τοῦ δεσπότη πού τὰ νοιώσανε ὅλοι κατὰβαθα, κ' ἐγὼ τόσο ἐνθουσιάστηκα, πού πιστεφῆ με, φίλε μου, ἂ δέν εἶταν ἐκκλησιὰ ἐγὼ πρῶτος θᾶδινά τὸ σύνθημα γιὰ χειροκρότημα.

—Ἰσα μ' ἰδῶ πάγει καλὰ, θὰ μοῦ πεῖς ἔ; Τί κάθεται λοιπὸν καὶ μοῦ τσαμπουνίζεις στὴν ἀρχὴ γιὰ καθαρέβουσες;

Μὰ μὴ βιάζεσαι καὶ δέν τέλειωσα ἀκόμα. Ἄκου παρακάτου καὶ θὰ μὲ δικαιώσεις.

Μετὰ τὴ λειτουργία βγήκαμε μ' ἕνα φίλον μου καὶ καθίσαμε σ' ἕνα μεγάλο καφενεῖο τοῦ χωριοῦ καὶ διατάξαμε καφέδες. Πλάι μας ἦρτε καὶ κάθισε ἀφοῦ μᾶς χαιρέτισε μιὰ παρῆα ἀπὸ μερικοὺς γνωρίμους μας γραμματισμένους — ἔχω τὸ λόγο μου κ' ὑπογραμμίζω τὴ λέξη — παραπέρα μὲς στὸ ἴδιον καφενεῖο καθόντανε πεντέξη ἀθρῶποι νοικοκυραῖοι, χωρικοὶ ἄπλοοι κι' ἀγράμματοι πού κείνη τὴν ὥρα λέγανε ἀνάμεσόν τους τις ἐντύψεις τους γιὰ τὸ λόγο τοῦ δεσπότη.

—Τί ὁμορφα πού μίλησε ὁ δεσπότης σήμερα! ἔλεγε ἕνας ἀπὸ δάφτους. Γεῖα στὸ στόμα του! ἡ ἐφκὴ του μετὰ μᾶς! Ἀκούσαμε δυὸ λόγια, ἀδερφέ, κι' ἄνοιξε ἡ καρδιά μας! Ἀχ! πόσο μεγάλη εἶν' ἡ πίστη μας, μὰ μεις δὲ θέλουμε νὰ τὸ καταλάβουμε.... Καὶ ξεκλουθοῦσανε νὰ σκολιάζουνε κάθε φράση τῆς ἡμιλίνας πού θυμοῦντανε.

Δυὸ τρεῖς ἀπὸ τοὺς πλαινοὺς μας δασκαλοῦσμένους πού φαίνεταί ν' ἀκούσανε στὸ σκολιὸ λίγο Ἐνορῶντα ἢ Ἰσοκράτη, χαμογελοῦσανε περιπαιχτικά στὶς κρίσεις τοῦ ἄπλου κείνου χωριάτη. Ἐνας τους τότε, ἔρχισε σιγαλὰ γιὰ νὰ μὴν ἀκούγεται νὰ λείπει στοὺς ἄλλους πῶς τίποτις δέν ἔζηξε ὁ λόγος τοῦ δεσπότη, πῶς δέν ἔξερε νὰ μιλήσῃ καθόλου ἐλληνικά (!), παρὰ μίλησε τόσο ἀπλά, πού κ' ἕνα ἀνήξερο παιδί μπόρει νὰ πεῖ τέτια λόγια. Ἐμειναν ὅλοι σύφωνοι κι' ἀρχίσανε μὲ τὴν ἀράδα ὅλοι νὰ κατακρίνουνε τὸ δεσπότη.

—Χαρὰ στὸ δεσποτικὸ τὸ λόγο! Καλὲ τί πράματα εἶν' ἀφτὰ; νὰ μὴ μπορεῖ ὁ βλοημένος νὰ τατιάξει κοντὰ-κοντὰ δυὸ λέξεις τῆς ἀθρῶπινας, μονά-